

забезпечення і зміцнення законності й правопорядку, дотримання прав і свобод громадян, передбачених Конституцією і чинним законодавством, значною мірою залежить від діяльності поліції як державного озброєного органу виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, природне середовище, власність, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань. Роль Національної поліції України у суспільному житті держави реалізується, насамперед, через адміністративну діяльність. Від її ефективності суттєво залежить стан правопорядку в цілому, охорона громадського порядку, боротьба зі злочинністю, захист прав і законних інтересів громадян. Реформування державного механізму влади неможливе без посилення правоохоронної діяльності взагалі і, зокрема, органів поліції [2].

Надзвичайної актуальності набувають проблеми, пов'язані із захистом життя і здоров'я правоохоронців, які постійно піддаються впливу низки небезпечних факторів від злочинних посягань. Втрати особового складу Національної поліції (загибель, поранення, травмування, втрата свідомості, професійні захворювання) можуть виникати не лише як наслідок дій злочинців, а й в разі необачності, неузгодженості та невдало спланованих дій працівників, що саме базується на психофізіологічній підготовці учасників охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень. Такі та інші небезпечні фактори також можуть бути викликані недотриманням заходів особистої безпеки, незнанням специфіки виниклої ситуації та протидії їй за рахунок слабкої професійної та психологічної підготовки, моральної готовності працівників поліції.

Саме з неудоконаленістю організації та проведення професійної психологічної підготовки пов'язано багато недоліків у діяльності поліції.

Поняття ж професійної психологічної підготовки поліцейських трактується досить неоднозначно: як практична підготовка працівників до професійно грамотного вирішення оперативно-службових завдань, успішного подолання психологічних труднощів службової діяльності та вірного врахування її психологічних аспектів, підвищення інтенсифікації та забезпечення ефективності кращих результатів праці [3, с.52]; як надання співробітникам основних „азів” психологічних знань, навичок та вмінь використовувати сучасний досвід професійної психології у різноманітних життєвих ситуаціях [4, с.5]; а також комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на формування та розвиток психологічних якостей та станів працівників.

На нашу думку, професійну психологічну підготовку можна визначити як організований та систематичний процес, спрямований на підвищення мотивації до виконання службових завдань, формування, підтримку та розвиток системи спеціальних знань, умінь, навичок і професійно значущих психологічних якостей, які забезпечують ефективне здійснення професійної діяльності.

Формування, підвищення та підтримання високої психологічної підготовленості може бути успішним лише за умови чіткого розуміння того, чому слід навчати, які саме професійно значущі якості працівників поліції необхідно формувати, удосконалювати та підтримувати.

Список використаних джерел:

1. Запорожцева Г.Є. Професійно-психологічна підготовка дільничних інспекторів міліції // Вісник Ун-ту внутр. справ. - 1999. - Вип.8. - С.235-240.
2. Делікатний С.К. Професійно-психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ // Інформ. Бюлетень РНМЦ Укр. академії внутр. справ. - 1995. - № 3. - 80с.
3. Цільмак О.М., Рассоха С.І., Ананьев А.М. Психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ. Навчальний посібник - К: НАВСУ, 2001. - 52 с.
4. Корнев О.М. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів швидкого реагування міліції України: Автореф. дис... канд. психол. наук. - К, 2001. - 18с.

Доцент кафедри конституційного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, к.ю.н., доцент

Черняк Євгенія Валеріївна

**КОНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ В ЧАСТИНІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ**

Питання, пов'язані з реалізацією прав і свобод людини та громадянина, широко представлені у науковій спадщині професора В.В. Копейчикова. Вчений акцентував увагу на необхідності розпочинати побудову правової держави із забезпечення прав людини і громадянина, а також наголошував на важливості не лише прийняття Основного Закону, а й створенні механізму його реалізації, зокрема механізму реалізації прав, свобод і обов'язків людини і громадянина[1]. Останній пропонував розглядати як сукупність гарантій забезпечення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.

Метою даного дослідження є виділення підстав та умов запровадження в Україні інституту конституційної скарги як засобу реалізації кожною людиною і громадянином прав і свобод, закріплених Конституцією України. З 30 вересня 2016 р. набрав чинності Закон України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" від 2 червня 2016 року, № 1401-VIII, яким зокрема запроваджено інститут конституційної скарги [2].

До прийняття даного Закону вітчизняне законодавство не передбачало можливості звернення фізичних осіб до Конституційного Суду України (далі - КСУ) щодо конституційності законів та інших правових актів. Однак це не означало, що фізичні особи були позбавлені права звертатися до органу конституційної юрисдикції. По-перше, як зазначав у своєму вступному слові на конференції з нагоди 15-ї річниці КСУ колишній Голова КСУ А. Головін, громадяни, чий конституційні права *були (вид. авт.)* порушені правовими актами чи діями з боку державної влади, окремих посадових осіб, *мали (вид. авт.)* можливість реалізувати своє конституційне право на захист цих прав за посередництвом Президента України, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [3]. По-друге, Конституційний Суд України був уповноважений давати висновки у справах щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України за конституційними зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб відповідно до ст. ст. 42, 43 та пункту 4 статті 13 Закону України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 року. Конституційні звернення фізичних та юридичних осіб щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України Венеціанська комісія виділила в окремий різновид індивідуальної конституційної скарги [4].

У Законі України „Про Конституційний Суд України“ від 16 жовтня 1996 року були встановлені вимоги до конституційного звернення. Зокрема, це наявність обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України і законів України. Крім цього, закон визначав підставу для конституційного звернення – неоднозначне застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважав, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (пункт 4 частини другої статті 42, стаття 94).

Однак, у статті 94 Закону України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 р. не визначалося саме поняття "застосування" і не розкривався зміст словосполучення "неоднозначне застосування положень Конституції України або законів судами, іншими органами державної влади". Не зазначалося у даному Законі, на рівні якої інстанції судів загальної юрисдикції – першої, апеляційної чи касаційної – мало виникнути неоднозначне застосування положень Конституції України або законів, щоб бути достатньою підставою для звернення громадян до Конституційного Суду.

Відсутність законодавчого визначення поняття неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України було прогалиною у законодавстві, що не сприяло однаково розумінню цього положення Закону громадянами та юридичними особами і в більшості випадків ставало причиною надходження до Конституційного Суду України необґрунтованих звернень, які залишалися без задоволення. Важливо підкреслити, що доволі часто це питання вирішувалося у процесі розгляду кожної конкретної справи з урахуванням напрацьованої Конституційним Судом практики.

Так, приміром, в Ухвалі Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Ємельянова Анатолія Ісаковича щодо офіційного тлумачення положень пункту 3 частини другої статті 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 12 травня 2010 року, № 31-у, Конституційний Суд визначив, що під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин.

Аналіз інших Ухвал Конституційного Суду України дозволяв доповнити правову позицію суду з цього питання такими тезами:

- судові рішення, скасовані судами вищої інстанції, не могли враховуватися при вирішенні питання про неоднозначність застосування судами норм законодавства (Ухвала від 27 грудня 2001 року № 40-у/2001);
- сам факт скасування повноважними органами чи посадовими особами актів інших органів чи посадових осіб не був аргументом неоднозначного розуміння, а відтак і застосування тих чи інших положень законів (Ухвала від 25 листопада 2009 року № 59-у/2009).
- рішення судів загальної юрисдикції різних інстанцій у конкретній справі між тими самими сторонами, про той же предмет і з тих же підстав не визнавалися фактом неоднозначного застосування норми закону (Ухвала від 13 жовтня 2005 року № 36-у/2005).

Відповідно до ст. 151-1 Конституції України в редакції Закону України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 2 червня 2016 року Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Крім того, дана стаття містить застереження про те, що конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано. Незважаючи на нову статтю 151-2 Конституції України, відповідно до якої рішення, висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені, відкритим залишається питання, чи буде рішення КСУ про визнання закону України неконституційним поширюватись на всіх суб'єктів правозастосування, чи воно буде діяти лише по відношенню до справи особи, яка подавала конституційну скаргу. Актуальним також залишається питання про зміст терміну “особа”, що вживається в статті 151-1. Відповідь на це питання можливо з'явиться в Законі України про КСУ, який на даний момент ще не приведений у відповідність до Конституції України, а діє за правилом його застосування в частині, що не суперечить Конституції України. Крім того, з предмета конституційного подання згідно з новою редакцією ст. 150 Конституції України вилучено питання офіційного тлумачення законів України, а також зазначено вичерпний перелік суб'єктів конституційного подання з питань офіційного тлумачення Конституції України. Незважаючи на те, що частину 1 статті 150 Конституції України було доповнено пунктом 3 щодо здійснення КСУ інших повноважень, передбачених Конституцією України, про конституційне звернення від громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб з питань офіційного тлумачення Конституції України не йдеться.

Отже, є підстави зробити висновок про запровадження в Україні одного з різновидів конституційної скарги. Однак, це не є повна конституційна скарга, яка б охоплювала право фізичних та юридичних осіб оскаржувати до КСУ конституційність як нормативних, так і індивідуальних адміністративних актів чи рішень суду, оскільки порушення прав людини нерідко є результатом неконституційних індивідуальних актів, заснованих на конституційних нормативних актах.

Список використаних джерел:

1. Правознавство: підручник / А.І. Берлач [та ін.]; ред. В.В. Копейчиков, А.М. Колодій. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 752 с.

2. Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 2 червня 2016, № 1401-VIII// Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 28. – Ст. 532.

3. Матеріали міжнародної конференції “Захист прав людини органами конституційної юстиції: можливості і проблеми індивідуального доступу” з нагоди 15-ї річниці КСУ у рамках головування України в комітеті міністрів Ради Європи 16 вересня 2011 року в Києві / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/153893>.

4. Доповідь Європейської комісії за демократію через право (Венеціанської комісії) “Про прямий доступ до конституційного правосуддя” (85-те пленарне засідання, 17 – 18 грудня 2010 р., Венеція) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.venice.coe.int>.

**Слухач 2-го курсу ННІ №4 НАВС
Кіровоградське відділення**

Чмутова Тетяна Володимирівна

ПРАВОВА КУЛЬТУРА СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В час реформування структури МВС виникає необхідність підвищити рівень професійної правосвідомості і правової культури службовців правоохоронних органів, в тому числі співробітників національної поліції, до світових стандартів, з тим, щоб побудувати правову систему, здатну інтегруватися у європейський правовий простір. Правова культура співробітників органів внутрішніх справ, при наявності специфічних умов формування і реалізації, як складова частина правової культури суспільства збагачується за рахунок тих же правових цінностей, що й правова культура усіх громадян суспільства. Загальний культурний рівень правоохоронця не може бути нижчий за культуру депутата, управлінця, підприємця, а також правопорушника. [4]

Залежно від носія правової культури розрізняють такі її види:

- правову культуру суспільства;
- правову культуру особи;
- правову культуру професійної групи. [1]

Виділяючи ці види правової культури, варто пам'ятати, що в реальному житті вони тісно переплетені: правова культура, як соціальне явище, єдина; правова культура суспільства не існує поза правовою культурою його членів (особистості, групи, суспільства); вона є умовою, формою і результатом культурно-правової діяльності громадян та їх професійних груп. [1]

Правова культура професійної групи, або професійної правової культури – одна із форм правової культури суспільства, притаманна тій спільності людей, що професійно займаються юридичною діяльністю, яка потребує фахової освіти і практичної підготовки. Як правило, це культура робочої групи, члени якої є службовими особами і носіям службової правової культури. [2]

Правова культура співробітників поліції – це система суспільно-правових цінностей, що виражаються в завданнях поліції та забезпечується свідомою, законною та ефективною діяльністю співробітника поліції. [2]

Правова культура співробітника національної поліції вбачається в критичному творчому осмисленні норм права, нормативно-правових актів, правових явищ з погляду їх гуманістичного, демократичного і морального змісту. [2]

Професійна правова культура співробітника поліції повинна включати:

- знання законодавства (той, хто не знає закону, не може бути його охоронцем, охороняти права і свободи громадян);
- переконаність у необхідності і соціальній корисності законів (суспільство і держава не може і не повинно терпіти невігласів, хвальків, дилетантів на посадах, які пов'язані з питаннями зміцнення правопорядку, законності, охороною і захистом прав і свобод громадян);
- уміння користуватися правовим інструментарієм – законами та іншими правовими актами в повсякденній діяльності (професіоналізм і справедливість торжествують у юридичній практиці лише тоді, коли юрист як слугитель закону чесно, виконує свій морально-правовий